

ELŻBIETA MATYASZEWSKA – LUBLIN

JAN TABIŃSKI – MALARZ Z GALICJI

Druga połowa wieku XIX dla polskiej sztuki religijnej była czasem szczególnym – z jednej strony wyraźnie widoczny kryzys wiary i swoista kontestacja jej niewzruszonych zasad, z drugiej zaś – walka o nowe oblicze tej sztuki i szeroko zakrojona akcja propagowania „twórczości prawdziwie sakralnej”, prowadzona przez środowiska katolickie. W początkach lat 80. to właśnie prasa katolicka zaczęła coraz częściej na swych łamach zajmować się problemem takiego pro-

DR ELŻBIETA MATYASZEWSKA – historyk sztuki, doktor nauk humanistycznych, absolwentka historii sztuki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Była pracownikiem Instytutu Leksykografii KUL – redaktorka i autorka haseł z zakresu sztuki religijnej zamieszczonych w *Encyklopedii Katolickiej*. W ramach prac związanych z gromadzeniem informacji o stratach kultury polskiej, prowadzonych przez Wydział do Spraw Strat Wojennych Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, przygotowała kilkadziesiąt kart obiektów rzeźbiarskich z XIX i XX wieku utraconych podczas II wojny światowej. Obecnie współpracuje z Redakcją *Polskiego Słownika Biograficznego* przy PAN, pisząc biografie polskich artystów przewidziane do kolejnych tomów tego wydawnictwa. Od wielu lat była związana z Domem Kultury LSM w Lublinie, gdzie prowadzi cykliczne wykłady z historii sztuki popularyzujące wiedzę o znanych i mniej znanych artystach oraz artystkach, a także wybranych arcydziełach sztuki europejskiej. Aktualnie współpracuje z Wyższą Szkołą Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie, prowadząc zajęcia na kierunku Architektura. Jest autorką książki *Wierzę w cuda nie od dziś. Religia w życiu i twórczości Jana Matejki* (Lublin 2007), współautorką albumowego opracowania *Matejko. Obrazy olejne. Katalog* (Warszawa 1993), autorskich rozdziałów w kilku publikacjach zbiorowych dotyczących ikonograficznej obecności zwierząt w dziełach sztuki, referatów posesyjnych podejmujących problematykę sztuki religijnej oraz kilkudziesięciu publikacji naukowych i popularnonaukowych z zakresu ikonografii chrześcijańskiej i malarstwa polskiego. Jest członkiem Stowarzyszenia Historyków Sztuki.

jektowania budowy lub restauracji świątyń, by stanowiły one istotne przykłady „do naśladowania”. Już w roku 1881 warszawski „Przegląd Katolicki”¹ zamieścił cykl artykułów pióra Władysława Łuszczkiewicza z konkretnymi wskazówkami, jak powinno się przyozdabiać kościoły, by te nie traciły nic ze swej sakralności i chrześcijańskiego ducha. Pierwsze teksty dotyczyły głównie zagadnień związanych z architekturą sakralną i rzemiosłem artystycznym², a kolejnych sześć poświęconych było rozważaniom o malarstwie religijnym³. W większości artykuły te parę lat później były przedrukowywane na łamach „Przyjaciela Sztuki Kościelnej”, znajdując w ten sposób łatwiejszą drogę do mieszkańców Galicji i Krakowa⁴.

Możemy z dużym prawdopodobieństwem założyć, że jednym z odbiorców tych wskazówek był Jan Tabiński, malarz kościelny działający na terenie Galicji, autor bardzo wielu malowideł ściennych i sztalugowych, wykonywanych dla kościołów ówczesnej archidiecezji lwowskiej, a zwłaszcza diecezji przemyskiej. Nasz bohater urodził się 10 maja 1836 r. w Markowej koło Łańcuta⁵ i był synem Antoniego Tabińskiego, czasem wymienianego jako Władysław, organisty i jednocześnie nauczyciela w miejscowej szkole „ludowej pospolitej”⁶ oraz Franciszki z domu

1. Był to tygodnik poświęcony sprawom religijnym, kulturalnym i społecznym. Ukazywał się w latach 1863-1939.
2. Władysław Łuszczkiewicz: *O tynkowaniu kościołów zewnątrz*, „Przegląd Katolicki”, 19 (1881), nr 17, s. 283-286; *W sprawie malowania kościołów*, nr 21, s. 347-351; nr 22, s. 364-367; *Sprzęty kościelne dawne i nowe, ich styl i polichromija. Jako wskazówka dla duchownych przy restauracji jednych a porada przy nabywaniu i sprawianiu drugich*, nr 33, s. 541-544; *O nowych ołtarzach w kościele*, „Przegląd Katolicki”, 20 (1882), nr 5, s. 67-70.
3. W. Łuszczkiewicz, *Dzieła sztuki w kościele. Malarstwo i rzeźba religijna*, „Przegląd Katolicki”, 21 (1883), nr 10, s. 152-155; nr 12, s. 190-192; nr 14, s. 220-222; nr 18, s. 284-286; nr 23, s. 366-369; nr 31, s. 497-500. Mimo iż w tytule wzmiankowana jest rzeźba, autor właściwie nie poświęca jej uwagi, argumentując, iż wszystkie wskazówki wcześniej zamieszczone odnoszą się do rzeźby religijnej w takim samym stopniu jak do malarstwa, tyle tylko że „rzeźbiarstwo jeszcze więcej wymaga nastrojenia wzniosłego”, tamże, nr 31, s. 500.
4. Ten sam temat został powtórzony w VII rozdziale osobnego wydawnictwa tegoż autora: W. Łuszczkiewicz, *Poradnik dla zajmujących się utrzymywaniem i restauracją kościołów i kościelnych sprzętów*, Kraków 1887 (odbitka z „Przeglądu Katolickiego”).
5. W niektórych opracowaniach podawany jest rok 1834, najczęściej bez daty dziennej. Weryfikacja nastąpiła na podstawie aktu urodzenia – Liber Natorum, VI nr 10, Parafia rzymskokatolicka pw. św. Doroty w Markowej.
6. W publikacjach o dziejach Markowej znajdujemy informację o tym, że Antoni (Władysław) Tabiński był założycielem pierwszej, jednoklasowej szkoły „ludowej pospolitej” w roku 1865, będąc jednocześnie jedynym tamże nauczycielem (uczył tam przynajmniej do roku 1880, gdyż wtedy z jego inicjatywy wzniesiono nowy budynek szkolny. W roku 1883 szkoła była wciąż jednoklasowa, ale już w roku 1890 odnotowywano ją jak dwuklasową. Przez kilka lat naukę prowadził w parafialnej organistowce. por.: *Szematyzm Królestwa Galicji i Lodomeryi z wielkim księstwem krakowskim na rok 1876*, Lwów 1876, s. 441; S. Cwynar, *Więź w okresie niewoli i II Rzeczypospolitej*, w: *Z dziejów wsi Markowa*, red. J. Półciwiartek, Rzeszów 1993, s. 82-84.

Dziurzyńskiej. W niektórych opracowaniach pojawia się też niepotwierdzona informacja o tym, że jego ojciec był malarzem, czynnym w Łańcucie w latach 1820-1830⁷. Niewiele wiadomo o podstawowej oraz średniej edukacji Jana Tabińskiego – jako że w Markowej jednoklasową szkołę założono dopiero w roku 1865, można przypuszczać, że Jan najpierw był uczony w domu przez swego ojca, a później być może trafił do parafialnej szkoły prowadzonej w nieodległym Łańcucie przez jezuitów, sprowadzonych doń w roku 1823. Przyszły malarz został też wymieniony w kontekście dziejów I-szego Gimnazjum i Liceum w Rzeszowie, znanego jako Collegium Ressoviense. Wprawdzie nazwisko „Tabiński” nie figuruje w spisach absolwentów tegoż Collegium, odnajdujemy je natomiast w obszernym opracowaniu obejmującym historię Collegium na przestrzeni lat 1658-2008, w części „Inne osoby”, poświęconej różnym postaciom w jakiś sposób związanym z tą szkołą⁸. Takie ujęcie może sugerować, że Jan Tabiński został odnotowany w historii tej szkoły tylko dlatego, że przez jakiś czas prowadził prace artystyczne na rzecz kościoła i klasztoru rzeszowskich pijarów, gdzie mieściło się Collegium, a nie z uwagi na ukończenie tej szkoły. Można jednakże dopuścić fakt, że Tabiński uczęszczał do rzeszowskiego gimnazjum w czasie, gdy była to jeszcze szkoła sześcioklasowa, nie mająca prawa do przeprowadzania matur – pierwszą maturę przeprowadzono tam w roku 1860, gdy Jan miał już 24 lata. Nie znajdujemy też jego nazwiska w spisie uczniów Gimnazjum św. Anny w Krakowie⁹, co byłoby naturalnym kierunkiem kształcenia młodzieży z tamtych terenów i tamtego czasu, tak więc ustalenie jego edukacji na poziomie szkoły średniej wydaje się dziś zadaniem nie do wykonania. Łatwiejsze jest natomiast ustalenie początkowej edukacji artystycznej Tabińskiego, gdyż w roku akademickim 1864/1865 oraz 1865/1866 jego nazwisko figuruje w księgach ewidencyjnych i klasyfikacyjnych studentów Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, w okresie, gdy jako Szkoła Rysunków i Malarstwa była jeszcze częścią Instytutu Technicznego¹⁰. Z obowiązującego wówczas statutu szkoły wynikało, że przyszły jej adept musiał wcześniej ukończyć co najmniej trzy klasy licealne i „otrzymać świadectwo dobre tak co do postępu w naukach, jak i obyczajach”¹¹. W świetle tego dokumentu można uznać, że Tabiński jednak uzyskał w odpowiednim czasie

7. P. Nestorowicz, *Architektura i wyposażenie kościoła parafialnego pw. Św. Michała Archaniola w Kańczudze. Zarys*, w: *Kańczuga. Miasto i gmina. Dziedzictwo kulturowe*, Rzeszów 2006, s. 159.

8. *Księga Jubileuszowa Liceum Konarskiego w Rzeszowie 1658-2008*, red. J. Świeboda, Rzeszów 2008, s. 501.

9. *Książka pamiątkowa ku uczczeniu jubileuszu trzechsetnej rocznicy założenia Gimnazjum św. Anny w Krakowie*, oprac. J. Leniek, Kraków 1888 (Spis uczniów od r. 1800-1888, s. 203-272).

10. *Materiały do dziejów Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie 1816-1895*, red. J. E. Dutkiewicz, Wrocław 1959, s. 272.

11. Tamże, s. 53.

świadczenie ukończenia szkoły średniej, gdyż w przeciwnym razie nie mógłby podjąć studiów wyższych. W niektórych opracowaniach pojawia się sugestia, że studiował on także w Akademii Sztuk Pięknych w Wiedniu¹², jednakże nie zostało to potwierdzone archiwalnie. Jeśli jednak przyjmiemy, że ta informacja jest prawdziwa, możemy też założyć, iż naukę w wiedeńskiej akademii przyszedł artysta mógł odbyć jeszcze przed studiami w Krakowie, do którego przybył, mając już 28 lat. Ta supozycja jest możliwa w świetle faktu, iż w roku 1859 Tabiński wykonał portret Alfreda Wojciecha Potockiego, do dziś uchodzący za dzieło o sporych walorach artystycznych¹³. Wydaje się bowiem, że aby dostać takie zlecenie od pierwszego ordynata łańcuckiego, musiał być on co najmniej biegły w sztuce malarskiej oraz mieć za sobą profesjonalną naukę owego artystycznego rzemiosła. Nie jest też wykluczone, że to właśnie właściciel Łańcuta, mający doskonałą pozycję w wiedeńskich kręgach politycznych i arystokratycznych, umożliwił Tabińskiemu studia w tamtejszym środowisku artystycznym, tym bardziej, że wcześniej z podobnej możliwości korzystał inny artysta zatrudniony w dobrach Potockich – Karol Chodziński¹⁴. To właśnie z nim oraz Wilhelmem Leopolskim i Walerym Eljaszem Radzikowskim Tabiński prawdopodobnie od końca lat 50-tych pracował w zamku łańcuckim, wykonując różne zlecenia zarówno pierwszego, jak i drugiego ordynata – Alfreda Józefa Potockiego. Malował bądź kopiował portrety rodzinne, a także ozdabiał malowidłami niektóre wnętrza rodowej siedziby. Wraz z innymi odnawiał też znajdujące się w Łańcucie dzieła sztuki dawnej, jak na przykład malowidła ścienne z przełomu XVIII i XIX wieku, wykonane przez włoskiego artystę Vincenzo Brennę, sprowadzonego do Łańcuta przez Izabelę z Czartoryskich Lubomirską¹⁵. Zatrudnienie Tabińskiego w pałacu Potockich zostało przerwane przez powstanie styczniowe, w którym, jak podają niektóre opracowania, artysta czynnie uczestniczył, walcząc w oddziale Marcina Borelowskiego ps. „Lelewel”¹⁶. Powtarzana jest również informacja, że Tabiński dostał się do niewoli rosyjskiej i następnie został zesłany na Syberię. Te twierdzenia

12. Z. Karbowska, *Malarstwo portretowe. XVIII-XIX wiek, Katalog zbiorów*, Rzeszów 2001, s. 33; *Ilustrowany przewodnik po powiecie strzyżowskim na przełomie XIX i XX wieku. Perspektywa plenerów malarskich Wojciecha Weissa*, Strzyżów 2019, s. 184.

13. Wizerunek pierwszego ordynata łańcuckiego zdobył wnętrza pałacowe co najmniej do roku 1944, następnie został wywieziony przez ostatniego właściciela Łańcuta za granicę, gdzie stał się obiektem aukcyjnym. Odzyskany w roku 1998 i ponownie włączony do muzealnych zbiorów.

14. Karol Chodziński (Chodziński, Chudziński; ur. 1815 w Leżajsku) został sprowadzony do Łańcuta w roku 1834 do pomocy przy przebudowie i remontach wnętrz pałacowych; około roku 1837 został wysłany „na artystyczne nauki” do Wiednia, za które płacono z pałacowego budżetu.

15. J. Piotrowski, *Zamek w Łańcucie. Zwięzły opis dziejów i zbiorów*, Lwów 1933, s. 32, 37, 58.

16. M. Jarońska, *Cmentarz pobiciński w Rzeszowie*, Rzeszów [1992], s. 25-26. J. Kawalek, *Tabiński Jan*, w: *Encyklopedia Rzeszowa*, wyd. 2, Rzeszów 2011, s. 839.

pozostają jednak w sprzeczności wobec dwóch kwestii – Jan Tabiński nie figuruje w spisach uczestników tegoż powstania¹⁷, jak również nie ma go w kartotece sporządzonej przez Eligiusza Kozłowskiego i wciąż weryfikowanej przez pracowników Instytutu Historii PAN w Warszawie. Nie zachowały się też urzędowe dokumenty potwierdzające zsyłkę w głąb Rosji¹⁸. Potwierdzone jest natomiast uczestnictwo w powstaniu w odniesieniu do przyjaciela i rówieśnika Tabińskiego – Stanisława Sadowskiego z Szebni¹⁹, z którym Jan od połowy lat 70. XIX w. współpracował przy realizacji niektórych zleceń kościelnych na terenie Podkarpacia. Sadowski w ramach popowstaniowych represji rzeczywiście został zesłany w głąb Rosji, toteż nie jest wykluczone, że wiedza o tych dwóch artystach zlała się niejako w jedną pamięć i obu utożsamiono z tą samą powstaniową historią. O tym, że mało prawdopodobna jest obecność Tabińskiego na zesłaniu, świadczyć też może fakt, iż jego nazwisko pojawia się w spisie studentów krakowskiej Szkoły Sztuk Pięknych w roku akademickim 1864/1865 oraz 1865/1866. Jest raczej wątpliwe, by wstąpił na tę krakowską uczelnię, przebywając daleko poza Galicją. Jeszcze jedna okoliczność może przeczyć pobytowi Tabińskiego w głębi Rosji, a mianowicie to, że z roku 1864 pochodzi obraz *Święty Sebastian*, namalowany przezeń do filialnego kościoła w Kosinie k. Łańcuta. Jako że dzieło jest sygnowane i rok powstania nie budzi niczyjej wątpliwości, łatwo zatem wywnioskować, że nie mógł go namalować, będąc więźniem-zesłańcem. Co ciekawe, wątek syberyjski pojawia się także w kontekście tematyki dzieł naszego bohatera i twierdzenia, jakoby ta właśnie tematyka była obecna w jego twórczości, choć autor tej informacji nie przywołuje żadnego konkretnego obrazu, a i ona sama nie znajduje potwierdzenia w innych opracowaniach. Chyba, że za tematykę syberyjską uznamy dwa portrety powstańców – Stanisława Sadowskiego i Antoniego Jabczyńskiego – które Tabiński namalował, gdy obaj odzyskali już wolność i wrócili do swych domów²⁰.

Nie wiadomo dokładnie, co działo się z Tabińskim w drugiej połowie lat 60. XIX wieku (zakładając, że istotnie do końca roku 1866 studiował w Krakowie), ale wiemy na pewno, że w początkach 1870 roku musiał już być z powrotem w Galicji, gdyż wtedy pracował dla kościoła w Jasienicy Rosielnej koło Brzozowa, malując na ścianach i płaskim stropie sceny figuralno-iluzjonistyczne²¹. W tej samej świątyni znajdują się także stacje Drogi Krzyżowej jego autorstwa, nama-

17. M. H. Terlecki, *Udział Podkarpacia w powstaniu styczniowym*, Krosno 1997.

18. M. Micińska, *Galicjanie – zesłańcy po powstaniu styczniowym*, Warszawa 2004, s. 777.

19. Tamże, s. 678; Terlecki, *Udział Podkarpacia w powstaniu styczniowym*, s. 122, 137.

20. Portret Antoniego Jabczyńskiego przechowywany jest w Muzeum Okręgowym w Rzeszowie, a portret Stanisława Sadowskiego – w zbiorach Muzeum Podkarpackiego w Krośnie.

21. Polichromia Tabińskiego została przemalowana w roku 1930 przez Mariana Strońskiego. Por.: *Zabytki Sztuki w Polsce. Małopolska*, Warszawa 2016, s. 476.

lowane „w ramach o formach rokokowych”²². Około roku 1871 artysta wykonał w Świącanach (powiat jasielski) na stropie prezbiterium drewnianego kościoła parafialnego pod wezwaniem Świętej Anny roślinne dekoracje oraz kasetonowe malowidła figuralne, wpisane w stylizowane kartusze, tak charakterystyczne dla większości jego realizacji.

Około roku 1873 Jan Tabiński, po kilkuletniej działalności artystycznej głównie na terenie powiatu jasielskiego i brzozowskiego, przeniósł się bliżej Rzeszowa²³, by podjąć się prac przy odnawianiu kościoła pod wezwaniem Wszystkich Świętych w Raclawówce (obecnie Raclawówka-Zabierzów). Wykonał wówczas polichromię oraz dwa obrazy do ołtarza głównego: *Zdjęcie Pana Jezusa z krzyża* oraz *Wszyscy święci*. W roku 1874 powstał obraz *Najświętsze serce Maryi*, przechowywany w kościele kapucynów w Sędziszowie Małopolskim i pełniący dziś funkcję zasuw w nastawie ołtarzowej²⁴. Prawdopodobnie też w tym samym roku Tabiński wykonał stacje Drogi Krzyżowej do kościoła parafialnego w miejscowości Krasne, w powiecie rzeszowskim. W latach 1876-1879 artysta, wraz ze swym uczniem i współpracownikiem Piotrem Wołoszyńskim z Kańczugi²⁵, pracował w tamtejszym kościele parafialnym, pokrywając scenami figuralnymi i arabeskami sklepienie nawy głównej oraz prezbiterium. Prowadził także prace malarskie przy odnawianym wówczas ołtarzu głównym i ambonie²⁶. Około roku 1879 ponownie pracował w okolicach Krosna, gdzie realizował artystyczne zlecenie dla kościoła parafialnego pod wezwaniem Świętego Stanisława biskupa w Zręcinie, przerabiając i uzupełniając ołtarz główny świątyni, a także malując obraz *Święty Stanisław* na zasuwę w ołtarzu bocznym. Był też autorem polichromii wewnątrz świątyni²⁷.

Około roku 1880 artysta przybył do Rzeszowa, choć w gminie rzeszowskiej mieszkał już od około 1876 roku, co potwierdza zapis w księdze mieszkańców, sporządzonej w roku 1902, odnotowującej fakt mieszkania w niej od 26 lat²⁸. W grudniu tegoż roku Tabiński został ujęty w spisie ludności miasta jako właściciel domu nr 282 przy ówczesnej ulicy Reformackiej (w latach PRL zmieniona

22. *Katalog zabytków sztuki, Powiat Brzozowski*, Warszawa 1974, t. XIII, z. 2, s. 63, 64.

23. Nie jest wykluczone, że zamieszkał w rodzinnej Markowej lub w Łańcucie, gdyż właśnie tam w roku 1877 przyszedł na świat jego syn Roman.

24. K. Gadacz, *Inwentarz zbiorów sztuki prowincji krakowskiej zakonu OO. Kapucynów*, ABMK, 12 (1966), s. 157; 14 (1967), s. 222 (indeks osób i miejscowości).

25. Piotr Wołoszyński był malarzem, przypuszczalnie absolwentem SSP w Krakowie. W Kańczudze prowadził zakład malarsko-pozłotniczy.

26. P. Nestorowicz, *Architektura i wyposażenie kościoła*, s. 159-160, 166

27. http://www.zrecin.vgh.pl/print.php?type=N&item_id=813, J. Szczur, *Zręcińska polichromia*, dodane przez zrecin dnia 23.12.2013; M. Przeździecka, *O małopolskim malarstwie ikonowym w XIX wieku*, Wrocław 1973, s. 33, 73.

28. *Spis ludności z roku 1902 Akta miasta Rzeszowa*, zespół nr 1, sygn. 1491-1496, 1521, Archiwum Państwowe w Rzeszowie.

na ul. Mariana Buczka, obecnie powrócono do pierwotnej nazwy). W tym czasie był już nie tylko mężem Olimpii z Chodzińskich²⁹, ale też i ojcem syna Romana Karola, który urodził się jeszcze w Łańcucie w roku 1877, natomiast córka artysty – Jadwiga – urodziła się już w Rzeszowie w roku 1888³⁰.

Jan Tabiński od momentu, gdy stał się oficjalnie rzeszowianinem, dość aktywnie włączył się w życie miasta, działając nie tylko na polu malarskim, ale też uczestnicząc w różnych działaniach kulturalnych. Współpracował na przykład z rzeszowskim Kółkiem Literacko-Muzycznym (działającym w latach 1884-1888), z którym przygotował 7 grudnia 1884 r. plenerowe przedstawienie *Konfederaci barscy* Adama Mickiewicza, prezentowane w rzeszowskim Ogrodzie Miejskim podczas tzw. wieczorku mickiewiczowskiego. Malarz był głównym autorem dekoracji scenicznej³¹. W roku 1883 podjął się znacznie poważniejszej realizacji, a mianowicie wykonał polichromię (dziś nieistniejącą) w kościele farnym w Rzeszowie³², gdzie namalował wówczas „niebieskie sklepienie usiane gwiazdami, a na ścianach wizerunki św. Wojciecha i św. Stanisława – patronów kościoła”³³.

Kolejne artystyczne zadanie dotyczyło gruntownej restauracji wnętrza kościoła pijarskiego (w gmachu klasztoru pijarów mieściło się Collegium Ressoviense). Rzeszowskie władze kościelne stosowną decyzję podjęły w roku 1885, a do robót przystąpiono w roku następnym. Janowi Tabińskiemu powierzono najpierw sporządzenie akwarelowego widoku ołtarza głównego i odkrytych sztukaterii na sklepieniu kościoła w celu pokazania ich konserwatorom krakowskim – Marianowi Sokołowskiemu i Władysławowi Łuszczkiewiczowi. Artysta na tyle dobrze wykonał tę pracę, że Łuszczkiewicz właśnie Tabińskiego polecił jako wykonawcę koniecznych prac malarskich – w konsekwencji artysta do listopada 1886 roku nie tylko pomalował ściany i sklepienie, ale też pokrył na nowo złoceniami ołtarze,

29. Olimpia urodziła się 15 VI 1847 r. w Łańcucie, zmarła 12 IV 1920 r. w Rzeszowie. Nie jest wykluczone, że była spokrewniona (może córka?) z Karolem, malarzem rodem z Leżajska, z którym Tabiński pracował w Łańcucie. Jest to o tyle prawdopodobne, że od roku 1902 w kamienicy przy Reformackiej, poza rodziną Tabińskich, w jednym z mieszkań mieszkał Władysław Chodziński z rodziną, malarz urodzony w roku 1851 i być może brat Olimpii. Por.: *Spis ludności z roku 1902*.

30. Roman urodził się 8 XI 1877 r. w Łańcucie, w 1900 r. skończył I Gimnazjum i Liceum w Rzeszowie, następnie został inżynierem i zamieszkał w Przemyślu. Jadwiga urodziła się 26 IV 1888 r. w Rzeszowie. W roku 1912 wyszła za mąż za Zygmunta Mazurkiewicza h. Pobóg, inżyniera rolnika, absolwenta Akademii Rolniczej w Dublanach (obecnie Ukraina) i następnie pracownika naukowego stacji hodowlanej w Polanówce, zmarła w roku 1977.

31. T. Ochenduszko, *Dzieje Rzeszowa do 1918 roku. Kalendarium*, Rzeszów 2006, 134.

32. T. Zaucha, *Architektura i sztuka kościoła farnego*, w: *Kościół, klasztor i parafia dawnego Rzeszowa. Materiały z sesji*, Rzeszów 2001, s. 72.

33. J. Świeboda, *Stosunki wyznaniowe*, w: *Dzieje Rzeszowa*, t. II, red. F. Kiryk, Rzeszów 1998, s. 563.

ambonę i prospekt organowy³⁴. W roku 1887 przystąpiono do prac remontowych w kościele i klasztorze franciszkanów w Sanoku i Janowi Tabińskiemu powierzono wykonanie dwóch „nowych” obrazów – *Serce Pana Jezusa* i *Święty Józef* – mających stanowić zasuwę dwóch bocznych ołtarzy – (...) nadto „przedsięwzięto odrestaurowanie dwóch ołtarzy Św. Antoniego, gdzie ma być na zasuwie nowy obraz Serca P. Jezusa mal. Tabińskiego i ołtarz Matki Boskiej Szkaplerznej znów na zasuwie ma być obraz nowy mal. Tabińskiego św. Józef (...)”³⁵. Dwa lata później powzięto decyzję o pomalowaniu całego wnętrza kościoła i prace te także powierzono Tabińskiemu, choć realizacja tego projektu nastąpiła dopiero w latach 1901-1903³⁶.

W latach 90. XIX wieku Tabiński pracował w Krośnie przy restauracji kościołów franciszkanów oraz kapucynów – dla kościoła kapucynów wykonał obrazy: *Święty Franciszek* (1897), *Święty Feliks z Cantalice* (1899), i *Święty Antoni* (1899), z przeznaczeniem do bocznych ołtarzy. Dla tego zgromadzenia odnowił też w roku 1897 obraz *Matka Boża Niepokalanie Poczęta* (kopia dzieła Murilla, wykonana w 1859 roku przez Jana Kruszyńskiego, malarza ze Lwowa), wizerunek św. Rocha (1899) oraz prawdopodobnie obrazy czterech ewangelistów, autorstwa Michała Rogowskiego z 1858 roku, wiszące nad konfesjonalami w refektarzu klasztoru (1899)³⁷. W obu świątyniach Tabiński zajmował się też dekoracją ścian – w kościele kapucynów już w 1879 roku odnowił polichromie pochodzące z początku XIX wieku a w 1885 roku u franciszkanów „zapełnił puste przestrzenie religijnymi malowidłami”, które w ocenie ówczesnych krytyków sztuki nie przedstawiały jednak „artystycznej wartości”³⁸. W latach 1885-1887 artysta pracował w Golcowej (w pow. brzozowskim), malując na ścianach i stropach drewnianego kościoła parafialnego pod wezwaniem Świętej Barbary podziały architektoniczne oraz sceny figuralne. W tym czasie włączył się również w prace przy ozdabianiu kościoła parafialnego pod wezwaniem Opatrzności Bożej w Trzebosi, niedaleko Sokołowa Małopolskiego, wzniesionego w roku 1887, a poddanego odnowieniu w 1898 roku. Na przestrzeni owego dziesięciolecia artysta wykonał dlań dwa

34. „Kurier Rzeszowski”, 1886, nr 21, s. 4-5; T. Zaucha, *Konserwacja zabytków Rzeszowa w dobie galicyjskiej i w czasach II Rzeczypospolitej*, w: *Rzeszowskie Z dziejów miasta i regionu. Materiały z sesji*, „Zeszyty Naukowe Muzeum Okręgowego w Rzeszowie”, Rzeszów 1992, nr 1, s. 47, 60.

35. P. Pencakowski, *Historia kościoła i klasztoru franciszkanów w Sanoku*, w: *630 rocznica przybycia franciszkanów do Sanoka. Materiały posesyjne*, Sanok 2008, s. 126-127.

36. Tamże, s. 102.

37. J. Ross, *Przeszłość artystyczna i zabytki sztuki Krosna i okolicy*, w: *Krosno. Studia z dziejów miasta i regionu*, t. I, (do roku 1918), red. J. Garbacik, Krosno 1972, s. 313, 334-335; K. Gadacz, *Inwentarz zbiorów sztuki prowincji krakowskiej zakonu OO. Kapucynów*, ABMK, 12 (1966), s. 122, 123, 124, 128, 129.

38. W. L. Antoniewicz, *Klasztor franciszkański w Krośnie*, Lwów 1910, s. 20, 25.

obrazy do ołtarza głównego – *Opatrzność Boża i Święta Rodzina*³⁹. W spuściznie prof. Włodzimierza Demetrykiewicza przechowywanej w Archiwum PAN i PAU w Krakowie można odnaleźć zapis, iż w latach 1891-1893 w Trzebosi „Tabiński artysta malarz z Rzeszowa - trzy wielkie obrazy do wielkiego ołtarza i dwa wielkie obrazy do bocznych ołtarz i jeden obraz mały malował”⁴⁰

W roku 1897 Jan Tabiński rozpoczął współpracę z parafią pod wezwaniem Matki Bożej Niepokalanie Poczętej w Strzyżowie, wykonując w kościele polichromię ornamentalno-figuralną oraz dwa obrazy do ołtarzy bocznych – kompozycję *Wizja św. Małgorzaty Alacoque* oraz obraz *Święta Rodzina*⁴¹. W tym samym roku powstały iluzjonistyczne malowidła figuralne na ścianach i stropie drewnianego kościoła pod wezwaniem Świętej Małgorzaty w Targowiskach (w Krośnieńskim). W *Katalogu Zabytków Sztuki* zostały one, podobnie jak dwa obrazy w bocznych ołtarzach – *Święta Rodzina* oraz *Święty Franciszek* przypisane Stanisławowi (sic!) Tabińskiemu⁴². Zważywszy, że malarz o imieniu Stanisław nie był wówczas nigdzie odnotowany, a malowidła i obrazy stylistycznie przypominają realizacje Jana Tabińskiego, można z dużym prawdopodobieństwem przyjąć, że to on właśnie był ich autorem⁴³.

W marcu 1899 roku artysta „wspaniale i wiernie odnowił zniszczony już prawie obraz Najświętszej Maryi Panny łaskami słynący”⁴⁴, należący do wyposażenia kościoła w Hyżnem. Prace sfinansowała rodzina Jędrzejowiczów, ówczesnych kolatorów parafii. W tym samym roku Tabiński wykonał kopię obrazu *Święty Antoni Padewski*, znajdującego się w kościele kapucynów w Olesku, z przeznaczeniem do klasztoru kapucynów w Krośnie⁴⁵. Pod koniec XIX wieku malarz ponownie pracował dla konwentu kapucynów w Sędziszowie Małopolskim i wykonał dlań stacje Drogi Krzyżowej, które były usytuowane na zewnątrz kościoła i nie zachowały się do naszych czasów⁴⁶.

W latach 1890-1900 Jan Tabiński zajmował się restauracją fresków autorstwa Stanisława Stroińskiego w przemyskiej archikatedrze pod wezwaniem Wniebo-

39. *Katalog Zabytków Sztuki, SN (...)*, Leżajsk, Sokołów Małopolski i okolice, Warszawa 1989, t. III, z. IV, s. 10.

40. Spuścizna prof. Włodzimierza Demetrykiewicza, Archiwum Nauki PAN i PAU, Kraków, sygn. K III – 5,17.

41. L. Grzebień, *Zarys dziejów parafii w Strzyżowie*, „Strzyżowski Rocznik Muzealny”, 3 (2017), s. 145, 146.

42. *Katalog Zabytków Sztuki, SN (...)* Krosno, Dukla i okolice, Warszawa 1977, t. I, z. 1, s. 147, 148.

43. Tę informację skorygowano już w opracowaniu: *Zabytki Sztuki w Polsce. Małopolska*, Warszawa 2016, s. 1397.

44. „Tygodnik Rzeszowski”, 1899, nr 12, s. 2; D. Pustelak, *Ród Jędrzejowiczów w okresie autonomii Galicji*, Rzeszów 2011, s. 146.

45. *Kościoły i klasztory dawnego województwa ruskiego*, Kraków 1997, t. 5, s. 273.

46. *Szkice z dziejów Sędziszowa Małopolskiego i okolicy*, red. K. Baczkowski, Rzeszów 1984, s. 259.

wzięcia NMP i Świętego Jana Chrzciciela. Prace te prowadził kosztem i na zlecenie ówczesnego dziekana kapituły i proboszcza katedry, ks. Jakuba Federkiewicza⁴⁷. W Przemyślu działał też na rzecz franciszkanów i w ich kościele pod wezwaniem Marii Magdaleny odnawiał malowidła w prezbiterium oraz wykonał parę obrazów sztalugowych – w 1891 roku obraz *Matka Boża Częstochowska* do ołtarza bocznego, a na zasuwę *Stygmatyzację św. Franciszka* oraz wizerunek Świętej Tekli.⁴⁸ Być może jest on też autorem kompozycji *Modlitwa św. Franciszka* w jednym ze skrzydeł ołtarza głównego. W roku 1912 artysta uczestniczył wraz z rzeźbiarzem i snycerzem – Kazimierzem Mieczysławem Chodzińskim – w realizacji projektu ozdabiania w tymże kościele kaplicy bocznej (kaplica Pana Jezusa), wykonując malowidła „neobarokowe”, zaprojektowane przez o. Alojzego Karwackiego. Namalował też „mniej udały obraz przedstawiający zjawienie się Matki Boskiej nad klasztorem Franciszkanów w Przemyślu”⁴⁹. Dla zgromadzenia franciszkanów Tabiński pracował także w Horyńcu-Zdroju, wykonując pod koniec XIX wieku w nawie głównej klasztornej kościoła pod wezwaniem Niepokalanego Poczęcia NMP malowidła figuralno-ornamentalne. W podobnym czasie był zatrudniony w Czudcu, gdzie w kościele parafialnym pod wezwaniem Trójcy Świętej przemalował wcześniejsze, prawdopodobnie XVIII-wieczne malowidła znajdujące się nad wejściami do naw bocznych oraz wykonał obraz *Matka Boża Bolesna* na zasuwę do tamtejszego ołtarza bocznego⁵⁰.

Na początku XX wieku artysta wykonał obraz *Ukoronowanie Matki Bożej* do gruntownie wówczas odnawianej świątyni pod wezwaniem Świętego Wawrzyńca w Malawie. Niestety, w maju 1920 roku kościół wraz z całym wyposażeniem doszczętnie spłonął i nie mamy wiedzy, jak ta kompozycja wyglądała⁵¹. Około 1901 roku Tabiński pracował w kościele pw. św. Stanisława Biskupa w Uhercach Mineralnych w Bieszczadach, restaurując i przemalowując polichromię na ścianach pochodzącą z przełomu XVIII i XIX wieku, a także wykonując własną na sklepieniu. Prawdopodobnie jest także autorem wizerunku Matki Bożej z Dzieciątkiem⁵². W roku 1903 wykonał natomiast stacje Drogi Krzyżowej dla kościoła w Miechocinie (obecnie dzielnica Tarnobrzega).

47. *Katalog Zabytków Sztuki (SN), Miasto Przemyśl. Zespoły sakralne*, t. 10, cz. 1, Warszawa 2004, s. 23.

48. M. Orłowicz, *Ilustrowany przewodnik po Przemyślu i okolicy*, Przemyśl 1917, s. 65; *Zabytki Sztuki w Polsce*, s. 1107.

49. M. Orłowicz, *Ilustrowany przewodnik*, s. 65.

50. *Katalog Zabytków Sztuki, SN (...) Ropczyce, Strzyżów i okolice*, Warszawa 1978, t. III, z. 1, s. 15, 16; *Zabytki Sztuki w Polsce*, s. 317.

51. http://www.zrecin.vgh.pl/print.php?type=N&item_id=813, J. Szczur, *Zręcińska polichromia*, dodane przez zrecin dnia 23.12.2013.

52. *Zabytki Sztuki w Polsce*, s. 1463.

Jan Tabiński pracował także w Jarosławiu, gdzie podczas restauracji kościoła franciszkanów-reformatów, przeprowadzonej w latach ok. 1909-1913, „odnawiał i ubogacał” restaurowaną polichromię, wykonując m.in. kompozycje figuralne z wizerunkami świętej Cecylii, świętego Eustachego i świętego Stanisława⁵³. W 1912 roku artysta wykonał stacje Drogi Krzyżowej z przeznaczeniem do wnętrza kościoła parafialnego pod wezwaniem świętego Walentego w Futomie, w gminie Błazowa. Kościół był budowany w latach 1910-1911 według projektu Stanisława Majerskiego – jednego z bardziej aktywnych, ówczesnych architektów Podkarpacia. Obrazy o scenach w realistycznej konwencji wykonane zostały w delikatnej, pastelowej kolorystyce i wprawione w drewniane ramy o formach neoklasykistycznych⁵⁴.

Ważne w dorobku artystycznym Jana Tabińskiego są realizacje w kościołach dawnego województwa ruskiego⁵⁵, wykonywane głównie w ostatnim dziesięcioleciu XIX i na początku następnego wieku. Najpierw, około roku 1888 odnawiał wnętrza oraz stacje Drogi Krzyżowej w kościele parafialnym w Samborze, a dziesięć lat później dla tegoż kościoła namalował obraz *Ścięcie Św. Jana Chrzyciela*⁵⁶. Dla kościoła kapucynów w Kutkorzu pracował w latach 1893-1901, ozdabiając malowidłami prezbiterium i przedsionek oraz malując kilka obrazów sztalugowych – i tak *Święty Józef* stanowił zasłonę cudownego wizerunku Matki Bożej Śnieżnej, obrazy *Święta Klara* i *Święty Feliks z Cantalice* przeznaczono do kaplicy bocznej, natomiast *Święty Antoni* wieńczył ołtarz główny świątyni⁵⁷. W 1901 (lub 1903) roku pracował w kościele w Czyszkach k. Lwowa – najprawdopodobniej przemalował bądź tylko odnowił wcześniejsze malowidła autorstwa Michała Łozińskiego z ok. 1857 (polichromie Tabińskiego zostały zamalowane lub przemalowane w 1937 roku)⁵⁸. Przed rokiem 1901 artysta wykonał malowidła ścienne w kościele jezuitów w Tarnopolu „złożone z motywów roślinnych i geometrycznych, podkreślające architektoniczne podziały wnętrza”⁵⁹, a w 1901 roku ozdobił

53. K. Gottfried, *Kościół i klasztor OO. Reformatów w Jarosławiu*, Jarosław 1934, s. 51-52. M. Orłowicz, *Jarosław. Jego przeszłość i zabytki (przewodnik ilustrowany)*, Lwów 1921, s. 118, 120 (autor błędnie zapisał nazwisko artysty – Tabeński, Tebański).

54. M. Licznarska-Ławicka, *Wyposażenie wnętrza kościoła*, w: *D.O.M. Stulecie kościoła parafialnego w Futomie (1912-2012)*, Futoma 2012, s. 259, il. 107.

55. *Kościół i klasztor dawny*, t. 23, Kraków 2015, s. 273.

56. W zachowanych źródłach odnajdujemy informację, że dla tego kościoła Tabiński wykonał w roku 1891 obraz *Najświętsze Serce Pana Jezusa* (na zasuwę do ołtarza bocznego) oraz odnowił dwa inne dzieła – *Święty Józef* i *Ecce Homo*, por.: S. Wnęk, „Kurenda” – pismo konsystorza przemyskiego w latach 1841-1900 jako źródło do dziejów diecezji przemyskiej, „Rocznik Kolbuszowski”, 20 (2020), s. 273; *Kościół i klasztor dawny*, t. 5, s. 151.

57. *Kościół i klasztor dawny*, t. 11, Kraków 2003, s. 169, 171-172.

58. Tamże, t. 8, Kraków 2000, s. 65.

59. Tamże, t. 16, Kraków 2008, s. 311.

wnętrze kościoła parafialnego pod wezwaniem świętej Marii Magdaleny w Hnaczowie malowidłami o motywach figuralnych⁶⁰. W tym samym roku pracował we Lwowie, w kościele franciszkanów (wcześniej kapucynów), wykonując, według przedstawionego mu rysunku, malowidła z czterema scenami figuralnymi. Jego dziełem były też 4 stacje Drogi Krzyżowej w oratorium za wielkim ołtarzem⁶¹. W roku 1904 lub 1905 dla kościoła bernardynów we Fradze na Ukrainie wykonał obraz *Święty Antoni* oraz podjął się konserwacji XVII-wiecznego wizerunku Matki Bożej z Dzieciątkiem⁶².

Nasz bohater pracował także dla kościołów obrządku wschodniego. W roku 1885 wykonał ikonostas do cerkwi grecko-katolickiej w Żużlu, a w 1897 roku malowidła w cerkwi w Cebłowie⁶³ (obie miejscowości ówczesnie należały do dekanatu bełzkiego, w 1951 roku włączono je w granice ówczesnego Związku Radzieckiego, obecnie należą do Ukrainy).

Jan Tabiński wykonał też wiele innych, niedatowanych prac, m.in. dla kościoła pod wezwaniem św. Katarzyny w Gogołowie (pow. strzyżowski) namalował obrazy: *Matka Boża Różańcowa*, *Święty Józef z Dzieciątkiem* i *Święta Małgorzata Maria Alacoque*, dla kościoła pod wezwaniem świętego Onufrego w Łące (pow. rzeszowski) stacje Drogi Krzyżowej, a do świątyni pod wezwaniem świętego Wawrzyńca w Malawie *Ukoronowanie Matki Bożej*. Przypisuje się mu także autorstwo malowideł z roku 1897 w kościele pod wezwaniem świętej Marii Magdaleny w Kurzynie Średniej (pow. niżański)⁶⁴ oraz w kościołach pod wezwaniem świętej Katarzyny w Sławęcinnie i świętego Jana Chrzciciela w Załężu (oba w pow. jasielskim)⁶⁵. Wykonał też restaurację łaskami słynącego obrazu Matki Bożej Królowej Świata w kościele pod wezwaniem świętego Jana Chrzciciela w Sokołowie Małopolskim – efekt tych naprawczych działań uznano jednak za „nieszczęśliwe”⁶⁶.

Artysta okazjonalnie malował też portrety, z których kilka możemy podziwiać do dziś. Jednym z pierwszych był jego autoportret, namalowany zapewne u progu kariery artystycznej, gdyż przedstawia stosunkowo młodego mężczyznę z wąsami, patrzącego na wprost i trzymającego w dłoni pędzel, który jest widowym znakiem jego artystycznej profesji⁶⁷. Nie znamy daty powstania owego wizerunku,

60. Tamże, t. 11, Kraków 2003, s. 112, 115, 117.

61. Tamże, t. 19, Kraków 2011, s. 359, 366.

62. Tamże, t. 11, Kraków 2003, s. 91-92.

63. M. Przeździecka, *O małopolskim malarstwie ikonowym*, s. 33, 73.

64. *Zabytki Sztuki w Polsce. Małopolska*, Warszawa 2016, s. 762.

65. W opracowaniu *Zabytki Sztuki w Polsce*, s. 2076 jako malarz polichromii powstałej w roku 1890 sugerowany jest „mal. Wiśniowiecki”.

66. *Łaskami słynący obraz NMP Królowej Świata Opiekunki Ludzkich Dróg w Sokołowie Małopolskim*, red. S. Zych, Lublin-Rzeszów 2008, s. 62.

67. Autoportret znajduje się w zbiorach Muzeum Okręgowego w Krośnie, nr inw. MOK-Art-1041

ale sądząc po wyglądzie portretowanego, mógł zostać namalowany w końcu lat 50. XIX wieku, gdy młody Tabiński pracował już dla zamku w Łańcucie i gdzie powstał kolejny obraz, wspomniany wcześniej portret Alfreda Potockiego, pierwszego ordynata łańcuckiego. Oba wizerunki, choć być może namalowane w niedużych odstępach czasu, zaskakują widoczną różnicą w poziomie artystycznym. O ile autoportret Tabińskiego wydaje się jeszcze lekko nieporadny, jakby wykonany przez niedoświadczonego malarza, o tyle portret Potockiego jest w pełni profesjonalny, wykonany z wyraźną umiejętnością operowania barwami i kształtowania formy światłem. Równie dojrzałe artystycznie są kolejne dzieła portretowe – portret ks. Daniela Sulikowskiego, ówczesnego proboszcza ze Słociny i inspektora szkół ludowych, namalowany w roku 1881 i przechowywany obecnie u sióstr Służebniczek w Słocinie⁶⁸ czy *Portret Wilhelma Fuska w kontuszku* znajdujący się w Muzeum Ziemi Bieckiej w Bieczu⁶⁹. W zbiorach Muzeum Okręgowego w Rzeszowie przechowywane są dwa inne obrazy Jana Tabińskiego – *Portret Antoniego Jabczyńskiego* i *Portret chłopca*⁷⁰. Oba płótna prezentowane były w roku 1982 w Rzeszowie podczas wystawy „Malarstwo Polski Południowo-Wschodniej 1900-1980”⁷¹, a także we Lwowie w roku 1990 w ramach wystawy „Między Krakowem a Lwowem”, organizowanej przy współpracy z Muzeum Narodowym Ziemi Przemyskiej. Poza wspomnianym autoportretem Muzeum Okręgowe w Krośnie ma w swych zbiorach także portret Stanisława Sadowskiego, przyjaciela Tabińskiego i niekwestionowanego zesłańca, a w Lwiv’skiej Nacional’noj Halerei Mystectv we Lwowie (Lwowska Galeria Sztuki) można oglądać portret gen. Józefa Dwernickiego. Z literatury wiemy też, że w zbiorach Pawlikowskich w Medyce znajdował się *Portret damy profilem w niebieskim kożuszk*, pędzla Tabińskiego, wisząc obok wielu innych dzieł znamienitych malarzy polskich⁷². Ostatnio na rynku antykwarycznym pojawił się obraz Jana Tabińskiego *Śmierć Czarnieckiego*, będący wierną kopią dzieła o takim samym tytule, autorstwa Leopolda Loefflera, z którym Tabiński prawdopodobnie współpracował w Łańcucie.

Jan Tabiński był artystą o sporym talencie, dość wszechstronnym i bardzo płodnym. Tworzył polichromie – roślinne, arabeskowe i figuralne – oraz obrazy realistyczne o tematyce sakralnej, w większości utrzymane w duchu XIX-wiecznego malarstwa historycznego. Zajmował się restauracją wcześniejszych malowideł mo-

68. J. Świeboda, *Życie religijne. Polityka wyznaniowa zaborcy*, w: *Dzieje Rzeszowa*, t. II, red. F. Kiryk, Rzeszów 1998, s. 121.

69. Wilhelm Fus był aptekarzem z Biecza oraz powstańcem styczniowym.

70. Pierwszy z nich pochodzi z 4 ćw. XIX w. (nr inw. MRA 987), drugi zaś – z 1875 r. (nr inw. MRA 1951).

71. *Malarstwo Polski Południowo-Wschodniej 1900-1980* (Katalog wystawy), Rzeszów 1982, s. 108-109, il. 157.

72. R. Aftanazy, *Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej*, t. VIII, *Województwo ruskie. Ziemia Przemyska i Sanocka*, Wrocław 1996, s. 169.

numentalnych i obrazów sztalugowych w różnych świątyniach na terenie niemal całej Galicji. Dbał o swoją pozycję w środowisku artystycznym Rzeszowa i regionu, angażując się w wiele przedsięwzięć budowlanych. Przy realizacjach nierzadko współpracował z artystami różnych dziedzin, dbając wraz z innymi o uzyskanie jednolitego charakteru ozdabianego wnętrza⁷³. Pracując zespołowo, wpisywał się niejako w tzw. „fabrykę kościelną”, tracąc nieco na pozycji samodzielnego, niezależnego w swych twórczych wyborach artysty. Ilość realizowanych zamówień wskazuje, że był postrzegany jako sprawny i kompetentny malarz szablonowych, powtarzających się w wielu miejscach malowideł dekoracyjnych oraz twórca tradycyjnych w swym wyrazie dzieł o religijnej tematyce. Był niewątpliwie cenionym twórcą, ale wydaje się, że jemu współcześni widzieli w nim godnego polecenia malarza-rzemieślnika, co w pewnym sensie potwierdził wpis w kwartalniku z roku 1908, wydawanym przez rzeszowskie „Muzeum Przemysłowe”, gdzie nazwisko Jana Tabińskiego pojawiło się w gronie rzeszowskich przedsiębiorców i rzemieślników, w dziale „różne gałęzie przemysłu rękodzielniczego”⁷⁴.

Artysta zmarł 18 września 1915 r. w Rzeszowie, najpewniej z przyczyn naturalnych, został pochowany 20 września 1915 r. na tzw. cmentarzu pobicińskim w Rzeszowie, kwatera nr V⁷⁵.

Bibliografia

Źródła archiwalne

- Księga narodzonych (Liber Natorum), T. VI, nr 10, Parafia p.w. św. Doroty w Markowej, diecezja rzeszowska.
- Księga zmarłych (Liber mortuorum), Parafia rzymsko-katolicka Rzeszów 1914-1917, 1939-1942, nr 261/1915, Urząd Stanu Cywilnego w Rzeszowie.
- Akta miasta Rzeszowa, zespół nr 1, sygn. 1491-1496, 1521, Archiwum Państwowe w Rzeszowie.
- Notatki prof. Jana Danielskiego, sygn. IV/15, Muzeum Okręgowe w Rzeszowie, Archiwum Społeczno-Historyczne.

73. E. Matyaszevska, *Tabiński Jan*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, Kraków 2017, t. LIII, z. 212, s. 71-73.

74. T. Szetela-Zauchowa, *Muzeum Przemysłowe*, w: *Dzieje Rzeszowa*, t. II, red. F. Kiryk, Rzeszów 1998, s. 487.

75. *Przyczyna zgonu – marasmus senilis* czyli uwiad starczy. Księga zmarłych (Liber mortuorum), Parafia rzymsko-katolicka Rzeszów 1914-1917, 1939-1942, nr 261/1915, Urząd Stanu Cywilnego w Rzeszowie.

Liber Memorabilium, Muzeum Historyczne Miasta Tarnobrzega, Archiwum, sygn. KW-1709, MHMT/HiT/3040.

Materiały do *Słownika Artystów Polskich*, IS PAN, Warszawa.

Kartoteka powstańców styczniowych, zgromadzona przez Eligiusza Kozłowskiego i wciąż weryfikowana przez pracowników Instytutu Historii PAN w Warszawie.

Opracowania

Aftanazy R., *Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej*, t. VIII, *Województwo ruskie. Ziemia Przemyska i Sanocka*, Wrocław 1996.

Antoniewicz W. L., *Klasztor franciszkański w Krośnie*, Lwów 1910.

Cwynar S., *Wieś w okresie niewoli i II Rzeczypospolitej*, w: *Z dziejów wsi Markowa*, red. J. Półciwitek, Rzeszów 1993.

Gadacz K., *Inwentarz zbiorów sztuki prowincji krakowskiej zakonu OO. Kapucynów*, ABMK, 12 (1966).

Gottfried K., *Kościół i klasztor OO. Reformatów w Jarosławiu*, Jarosław 1934.

Jarosińska M., *Cmentarz pobiciński w Rzeszowie*, Rzeszów [1992].

Karbowska Z., *Malarstwo portretowe. XVIII-XIX wiek, Katalog zbiorów*, Rzeszów 2001.

Katalog zabytków sztuki, Powiat Brzozowski, Warszawa 1974, t. XIII, z. 2.

Katalog Zabytków Sztuki, SN (...) Krosno, Dukla i okolice, Warszawa 1977, t. I, z. 1.

Katalog Zabytków Sztuki, SN (...), Lesko, Sanok, Ustrzyki Dolne i okolice, Warszawa 1982, t. I, z. 2.

Katalog Zabytków Sztuki, SN (...), Leżajsk, Sokołów Małopolski i okolice, Warszawa 1989, t. III, z. IV.

Katalog Zabytków Sztuki, SN (...), Łańcut i okolice, Warszawa 1995, t. III, z. 5.

Katalog Zabytków Sztuki (SN), Miasto Przemyśl. Zespoły sakralne, t. 10, cz. 1, Warszawa 2004.

Katalog Zabytków Sztuki, SN (...) Ropczyce, Strzyżów i okolice, Warszawa 1978, t. III, z. 1.

Kawałek J., *Malarstwo*, w: *Dzieje Rzeszowa*, t. I, red. F. Kiryk, Rzeszów 1994.

Kawałek J., *Sztuka na przestrzeni dwóch wieków*, w: *Dzieje Rzeszowa*, t. III, red. F. Kiryk, Rzeszów 2001.

Kawałek J., *Tabiński Jan*, w: *Encyklopedia Rzeszowa*, wyd. 2, Rzeszów 2011.

Kościół i klasztor dawnego województwa ruskiego, t. 23, Kraków 2015.

Kotula F., *Prehistoria rzeszowskiego ośrodka plastycznego. XVII – do połowy XX wieku*, Rzeszów 1981.

Księga Jubileuszowa Liceum Konarskiego w Rzeszowie 1658-2008, red. J. Świeboda, Rzeszów 2008.

Licznarska-Ławicka M., *IX. Wyposażenie wnętrza kościoła*, w: *D.O.M. Stulecie kościoła parafialnego w Futomie (1912-2012)*, Futoma 2012.

- Malarstwo Polski Południowo-Wschodniej 1900-1980. Katalog wystawy*, Rzeszów 1982.
- Matyaszevska E., *Tabiński Jan*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, Kraków 2017, t. LII, z. 212.
- Micińska M., *Galicjanie – zesłańcy po powstaniu styczniowym*, Warszawa 2004.
- Nestorowicz P., *Architektura i wyposażenie kościoła parafialnego pw. Św. Michała Archanioła w Kańczudze*. Zarys, w: *Kańczuga. Miasto i gmina. Dziedzictwo kulturowe*, Rzeszów 2006.
- Ochendusko T., *Dzieje Rzeszowa do 1918 roku. Kalendarium*, Rzeszów 2006.
- Ochendusko T., *Tabiński Jan*, w: *Słownik Biograficzny twórców oświaty i kultury XIX i XX wieku Polski Południowo-Wschodniej*, red. A. Meissner, K. Szmyda, Rzeszów 2011.
- Orłowicz M., *Ilustrowany przewodnik po Przemyśle i okolicy*, Przemyśl 1917.
- Orłowicz M., *Jarosław. Jego przeszłość i zabytki (przewodnik ilustrowany)*, Lwów 1921.
- Pencakowski P., *Historia kościoła i klasztoru franciszkanów w Sanoku*, w: *630 rocznica przybycia franciszkanów do Sanoka. Materiały posesyjne*, Sanok 2008.
- Piotrowski J., *Zamek w Łańcucie. Zwięzły opis dziejów i zbiorów*, Lwów 1933.
- Przeździecka M., *O małopolskim malarstwie ikonowym w XIX wieku*, Wrocław 1973.
- Pustelak D.**, *Ród Jędrzejowiczów w okresie autonomii Galicji*, Rzeszów 2011.
- Ross J., *Przeszłość artystyczna i zabytki sztuki Krosna i okolicy*, w: *Krosno. Studia z dziejów miasta i regionu*, t. I, (do roku 1918), red. J. Garbacik, Krosno 1972.
- Stępak S., *Związki Tarnobrzega z krakowską Akademią Sztuk Pięknych*, „Tarnobrzskie Zeszyty Historyczne”, 2005.
- Szetela-Zauchowa Teresa, *Muzeum Przemysłowe*, w: *Dzieje Rzeszowa*, t. II, red. F. Kiryk, Rzeszów 1998.
- Szkice z dziejów Sędziszowa Małopolskiego i okolicy*, red. K. Baczkowski, Rzeszów 1984.
- Świeboda J., *Stosunki wyznaniowe*, w: *Dzieje Rzeszowa*, t. II, red. F. Kiryk, Rzeszów 1998.
- Świeboda J., *Życie religijne. Polityka wyznaniowa zaborcy*, w: *Dzieje Rzeszowa*, t. II, red. F. Kiryk, Rzeszów 1998.
- Terlecki M. H., *Udział Podkarpacia w Powstaniu Styczniowym*, Krosno 1997.
- Wnęk S., „Kurenda” – pismo konsystorza przemyskiego w latach 1841-1900 jako źródło do dziejów diecezji przemyskiej, „Rocznik Kolbuszowski”, 20 (2020).
- Wojtowicz W. K., *Ponownie w domu*, „Spotkania z zabytkami”, 2014.
- Zabytki Sztuki w Polsce. Małopolska*, Warszawa 2016,
- Zaucha T., *Konserwacja zabytków*, w: *Dzieje Rzeszowa*, t. I, red. F. Kiryk, Rzeszów 1994.
- Zaucha T., *Architektura i sztuka kościoła farnego*, w: *Kościół, klasztor i parafia dawnego Rzeszowa. Materiały z sesji*, Rzeszów 2001.
- Zaucha T., *Konserwacja zabytków Rzeszowa w dobie galicyjskiej i w czasach II Rzeczypospolitej*, w: *Rzeszowskie. Z dziejów miasta i regionu. Materiały z sesji*, Rzeszów 1992, Zeszyty Naukowe Muzeum Okręgowego w Rzeszowie, nr 1.

Prasa

„Przegląd Rzeszowski” 1883, nr 23.

„Tygodnik Rzeszowski” 1886, nr 54; nr 55.

„Kuryer Rzeszowski” 1886, nr 21.

Streszczenie

Niniejszy artykuł poświęcony został Janowi Tabińskiemu, malarzowi kościelnemu, działającemu na terenie Galicji w drugiej połowie XIX i pierwszym dziesięcioleciu XX wieku. Artysta, który był autorem bardzo wielu malowideł ściennych i sztalugowych o tematyce religijnej, wykonywanych dla kościołów ówczesnej archidiecezji lwowskiej, a zwłaszcza diecezji przemyskiej. Zajmował się też restauracją wcześniej powstałych dzieł sztuki, sporadycznie malował też portrety. Jan Tabiński był absolwentem krakowskiej Szkoły Sztuk Pięknych i nie jest wykluczone, że swój artystyczny warsztat doskonalił też w Wiedniu. W początkowym okresie swej działalności pracował przy renowacji i ozdabianiu wnętrza zamku w Łańcucie, później poświęcił się głównie pracy dla Kościoła, malując wnętrza galicyjskich świątyń i wykonując dlań obrazy sakralne, utrzymane w realistycznym stylu. Od 1880 roku na stałe mieszkał w Rzeszowie, gdzie zmarł w wieku 79 lat.

Słowa kluczowe: Jan Tabiński, sztuka polska, malarstwo religijne, polichromie, Galicja.

JAN TABIŃSKI – A PAINTNER FROM GALICIA

Summary

This article is devoted to Jan Tabinski, a church painter active in Galicia in the second half of the 19th century and in the first decade of the 20th century. He was the author of numerous mural and easel paintings on religious themes for the churches of the Lwów archdiocese and, in particular, the diocese of Przemyśl. He also restored earlier works of art, and occasionally painted portraits. Jan Tabiński was a graduate of the Kraków School of Fine Arts, and it is possible that he also perfected his artistic skills in Vienna. At the beginning of his career, he worked on the renovation and decoration of the interiors of the Łańcut castle, later he devoted himself mainly to work for the Church, painting the interiors of Galician churches and doing sacred paintings in a realistic style. From 1880, he lived permanently in Rzeszów, where he died at the age of 79.

Key words: Jan Tabinski, Polish art, religious painting, polychromes, Galicia.